

Verden er gal - det er vor lykke

Rødding Højskole fylder 150 år nu. Folkehøjskolerne gør det ikke.

Jeg siger det ikke for at være ufestlig og da slet ikke for at gøre Rødding ondt. Rødding var tænkt som et indlærings-sted for uoplyste bønder, men blev en folkehøjskole ad åre.

Røddings lange liv er derfor et billede på, hvordan højskoler og højskolefolk udvikler sig. Vi har så travlt med hinanden i højskolerne, altid på vagt over for hinandens udskejelser bort fra det, højskolerne blev sat i gang med. Jeg deltager selv ivrigt i jagtens glæder.

Men Røddings historie røber, at man aldrig ved, hvilke steder eller hvilke folk der pludselig er brugbare for det folkeliv, der er uophørlig bevægelse.

Det er en nutidig plage for højskolerne, at ordets bærere er så kort tid i højskolernes virke. Da vi kun har livet selv som uddannelses-sted for højskole-folk, og jeg ønsker mig det ikke anderledes, må højskolernes indre liv røre ved os, før vi opdager, hvad højskole er. Indgangen ligger i omgangen med de andre.

Derfor sker det igen og igen, at folk fra andre skoleformer efter års arbejdsliv i højskolerne modsiger deres oprindelige ualvorlige omgang med højskole-bevægelsen og bytter faglighed ud med folkelighed. Derfor sker det igen og igen, at højskoler,

skabt med det indlærings-mål at terpe tysk, vride pølse-ler eller frelse med psykologi, giver sig til at holde højskole.

Selvsagt er højskolerne ikke kommet længere end for 150 år siden. Vi er, hvor de stod dengang. Alt andet ville være løst snak. Højskolerne er gået i byen med en enkel huskeseddel. Livs-oplysning står der på den. Det er byturens mål forfra hver dag. Forfra i hvert slægtled.

Tumlepladsen hedder livets gåde. Havde vi løst den, kunne vi godt holde op. Til alt held for ledigheds-tallene ser det ud til, at der er nok at tage sig til nogen tid endnu.

Rygsvag, pernitengrynet, forsigtig og meget lidt ung oven i hovedet sidder verdens første højskoleforstander kort efter Rødding Højskoles åbning for 150 år siden og prøver at overskue, måske ligefrem overse, sin egen og højskolens gæld.

Han smeder da til en professor-ven et slagord, som højskolen aldrig har taget til sig, men som er dens regel for overlevelse: Verden er gal - det er vor lykke.

Brevet er skrevet 1. april, narrenes dag, men for Johan Wegener og hans efterfølgere i højskolerne var det alvor. Højskolens opgave var at narre magthaverne april. Det gik anderledes. Nu er det undervisningsministeren, der sætter dagsordenen for møderne i Foreningen for Folkehøjskoler.

Senere - efter selv at have været højskoleforstander - skrev professor-vennen om myndighederne, at "uden nogensomhelst Anledning fra Højskolens Side lukker man dog næppe vor Dør, skjønt de burde gøre det, naar de vare rigtig kloge".

Den tankegang er højskolernes mulighed for overlevelse. For magthaverne må højskolerne være netop så farlige, at de ville kræve dem lukkede, "naar de vare rigtig kloge".

Rødding Højskole blev gjort af lærde folk. De mente, at bønderne var dumme, og det måtte man gøre noget ved. De lærde vidste, hvad bønderne skulle lære. Og i hvert fald var de sikre på, at Grundtvig og hans følgesvende ikke kunne bruges på højskolen.

Men derfor er det ikke mindre vigtigt, at Rødding Højskole blev til for 150 år siden. Den slesvigske højskole er og bliver grundsten for dem, der kom efter. Havde vi ikke fået højskoler fra 1844, havde vi aldrig fået dem. De blev til, fordi magthaverne ville undgå det, der var værre for dem - grundlov.

Kongen var bange. Den danske enevældes diktatur-lov er blandt de tåbeligste i verden. Kongen frygtede bønderne og grundloven. Af samme grund fik vi amtsråd - for at holde bøndernes sogneråd nede, mens byrådene blev fri. Men vi fik også højskoler, netop for at holde demokratiet ude fra bondelandet. Når magten er truet, bliver den altid rundhåndet, bytter gerne et folks ja for løfter om skattelettelser og knæk på ledigheds-kurven.

Det er højskolernes egentlige sejr, at de skulle vise sig at være et sikrere grundlag for folkestyret end grundloven, der ikke er den glaskasse værd, den ligger i på Christiansborg. Jeg synes da, grundloven er god. Men hvad nytter det, når retten sidder i Bruxelles. Højskole-bevægelsen har stor del i æren for, at demokrati i Danmark er langt mere end grundlov.

Den almindeligste fremstilling af højskolernes første tid er, at de skulle være fødselshjælpere for folkestyret. Demokratiet var på vej, bønderne var uoplyste, de skulle nu være med til at styre landet - altså måtte de oplæres. Sådan blev det, men sådan var højskolerne ikke tænkt.

Grundtvigs drøm var ikke en skole for bønder, men for hele folket. Det er bøndernes uvisnelige hæder, at de var de eneste, der ville lave højskoler. Og til højskolernes held førte det med sig, at bondens hjem dermed blev højskolernes forbillede - et hjemligt sted, ikke en selvejende institution.

Den, der giver højskolerne form, er Rasmus Sørensen, bonde-sønnen fra Jelling. Det var ikke Christen Kold, som de frie skolers historie helst vil. Rasmus Sørensens højskole-plan er en del af grundlaget for Rødding Højskole, og han søsætter det grundtvigske i sin korte tid som forstander på den højskole, der som den første blev oprettet af bønderne selv og har haft den længst samlede levetid, Uldum fra grundlovsåret 1849. Det år er folkehøjskolernes, de grundtvigske højskolers mærkeår.

Sådan rummer de to første højskolers historie det opgør, der stadig er i gang om, hvad højskole er. Det er Rødding Højskole, som Rødding var de første år, der har sejret. Lige nu er der flest af den slags - indlæringsens

fagskoler, og undervisningsministeren er klar til at udvide netop det virke, for han hører til de "rigtig kloge", der ved, hvordan man lukker "højskolens dør".

Højskolerne står med fremstrakte tiggerhænder magtesløse over for magten. Men dermed deler højskolerne jo det danske folks magtesløshed. Højskolerne kan igen blive den mundbårne grundlov, nu den skrevne ligger i arkiv. Højskolerne har en organisation og et sekretariat. Skrot skidtet, lad hver højskole tale med sin egen stemme og lad os på den nye friheds grund igen blive en bevægelse. Eller på grundtvigsk: - Hvad de alle kan og vil er at sætte alt på spil.

© *Poul Erik Søe* Højskolebladet 28.10.94

Gengivelse af artikler i enmandsavisen er tilladt, når kilden oplyses.

[Enmandsavisens forside](#)

Læs om Lønne Højskole som bosted på egen Vesterhavsferie 11. - 17 juli, 25. -31. juli